

... Na aankomst op de plaats van bestemming marcheerde de troep... keurig in het gelid naar het kantoor van Openbare Werken, waar werd gerust onder het aanhoren van verschillende redevoeringen' –

redevoeringen ter verwelcoming waren dat. Soekarno sprak er een dankwoord voor uit.

'Hij stelde voor, zich een week lang niet te scheren om te bewijzen dat men zonder ophouden had doorgewerkt. Toen belichtte hij de betekenis van deze groep, waarna het hoofd van de *Romoesja*-dienst een doos met suikergoed aanbod, een geschenk van het hoofd van de Propagandadienst aan ir. Soekarno ter verdeling onder de vrijwillige *romoesja*'s. Daarop ging men aan het werk... De een moest stenen en zand uit de rivier halen, een ander zwaaide de hamer om de stenen tot gruis te slaan, enz... Ir. Soekarno maakte zich, tezamen met de resident, verdienstelijk met het bewerken van een stapel stenen.

Na afloop had men een gezellige avond, die werd verzorgd door het cabaretgezelschap van het Cultureel Centrum te Djakarta, dat met de vrijwillige *romoesja*'s was meegekomen.'

Van Soekarno's optreden werd een filmopname gemaakt en verschenen foto's in de pers.

Overeenkomstige foto's verschenen in '45 toen hij samen met het hoofd van het Japanse militaire bestuur een bezoek had gebracht o.m. aan de mijnen in Bantam waar hij, aldus zijn eigen woorden, 'beklagenswaardige skeletten slavenarbeid' had zien verrichten. Die tweede reeks foto's leidde er toe dat hij, gelijk al in hoofdstuk 4 vermeld, bezoek ontving van vijf studenten die hem vroegen hoe hij zijn medewerking aan de *romoesja*-inzet kon verantwoorden. 'Als ik', zo gaf hij in '64 zijn antwoord weer, 'duizenden moet opofferen om miljoenen te redden, dan zal ik dat doen. Als leider van dit land kan ik mij de luxe van gevoeligheid niet veroorloven.'

Bij dit verweer willen wij vooreerst slechts opmerken dat de *romoesja*-inzet niet duizenden maar honderdduizenden te gronde heeft doen gaan.

Java's mislukte oorlogseconomie

Wanneer men het als de voornaamste taak ziet van diegenen die aan een oorlogseconomie leiding geven, om, wat de burgerij betreft, de schaars